

## THE EFFECTIVENESS OF ONLINE LANGUAGE LEARNING PROGRAMS FOR PRE-INTERMEDIATE LEVEL STUDENTS

**Shukurova Dilrabo Eshmurod qizi**

**O'zbekiston Finlandiya pedagogika institutining 2-kurs magistranti.**

**Ilmiy rahbar: p.f.d. prof. N.Shodiyev**

**<https://doi.org/10.5281/zenodo.11608241>**

**Annotatsiya:** maqolada "Tabiatshunoslik asoslari" fani asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini ma'naviy faoliyatga tayyorlashda auditoriyadan tashqari mashg'ulotlarda ekskursiyalar tashkil etish haqidagi fikrlar bayon etilgan.

**Kalit so'zlar:** ekskursiya, didaktika, plitexnik prinsip, funksiya, kompleks.

Ma'lumki, OTMda auditoriya mashg'ulotlari bilan bir qatorda o'quv-tarbiya jarayonini ekskursiya shaklida o'tkazish ko'zda tutilgan. Ekskursiya so'zi lotincha (ekskursion) bo'lib, uning ma'nosi hamma yerga kirib chiqmoq, biror joy yoki o'rganish uchun uni borib ko'rishni anglatadi.

Ushbu ma'noda ekskursiya ta'lim va tarbiya jarayonining shunday shakli: unda talabalar bilimlarni o'rganishi ko'zda tutilgan joy (tabiat, tarixiy yodgorlik muzey, korxon va h.k.)ga borib ko'rish va ular bilan bevosita tanishish orqali bilimlarni o'zlashtirishlari tushuniladi. Shu boisdan ham ekskursiya didaktikaning nazariya bilan amaliyot birligi prinsipini amalga oshirilishini ta'minlaydi.

Ekskursiya o'quv jarayonini tashkil etishning samarali shakllaridan biri bo'lib, qator muhim didaktik funksiyalarni bajaradi:

-ekskursiya yordamida ta'limda ko'rgazmalilik prinsipi amalga oshiriladi, chunki ushbu jarayonda talabalar o'rganishi ko'zda tutilgan predmet va xulosalar bilan bevosita tanishadilar;

-ekskursiyalar ta'limning ilmiyligini ta'minlashga hamda ta'limni hayot bilan, amaliyot bilan aloqasini ro'yobga chiqarishga imkon yaratadi;

-ekskursiyalar ta'limning politexnik prinsipini ro'yobga chiqarishga, ilmiy bilimlarni ishlab chiqarish (sanoat, qishloq xo'jaligi, transport va b.q.) da qo'llanilishi bilan tanishtirishga maksimal sharoit tug'diradi;

-ekskursiya ishlab chiqarish ob'yektida mehnat qilayotgan xodimlarning bir me'yorda tirishqoqlik bilan ma'suliyatni his etib mahsulot sifatini jahon standartlari talablari darajasida tayyorlayotganligi tufayli mamlakatimizni rivojlangan mamlakatlar orasida munosib o'rin egallayotganligi bilan tanishtirish ularning ma'naviy qiyofasini boyitadi.

Didaktikaning yuqorida ko'rsatilgan prinsiplarini ro'yobga chiqarish maqsadida oliy ta'lim yo'nalishlari o'quv rejasiga kiritilgan har bir predmet va o'quv dasturi mavzulari bo'yicha ekskursiyalar ro'yxatini tuzish va ularning mazmunini aniqlash joiz.

Shunga ko'ra, OTM ta'lim yo'nalishlari bo'yicha o'tkazilgan ekskursiyalar shartli ravishda quyidagi turlarga bo'linishi mumkin:

1. Ishlab chiqarishga uyushtiriladigan ekskursiyalar, asosan fizika, kimyo, biologiya, matematika, texnologiya, iqtisodiyot va iqtisodiy geografiya ta'lim yo'nalishlari bo'yicha tahsil oluvchi talabalar uchun uyushtiriladi. Zamonaviy sanoat korxonlari qishloq xo'jalik klasterida ishlatilayotgan industriya asosida barpo etilgan sanoat korxonlari, qishloq texnika, texnologiyalarda OTMda o'rganilayotgan fanlarni qay darajada qo'llanilayotganligi bilan

talabalarni tanishtirishga keng sharoit yaratib, ularning kelgusi faoliyatida juda zarur bo'lgan politeknik ta'lim saviyasini oshiradi, maktabda o'quvchilarning ma'naviy saviyasini oshiradi, hayotda qo'llay olishga imkon beradi.

2. Tabiiy ilmiy ekskursiyalar asosan biologiya, boshlang'ich ta'lim va sport va tarbiyaviy ish, Tabiatshunoslik asoslari, Botanika, Odam anatomiyasi va fiziologiyasi, geografiya, qisman kimyo ta'lim yo'nalishlari bo'yicha amalga oshirilib, ularda talabalar o'simliklar qoplamlari, suv havza, qo'riqxonalar, qazilma boyliklar, intensiv bog'lar klasterlari hamda bog'dorchilik, paxtachilik, g'allachilik ilmiy-tadqiqot institutlari va ularning joylardagi tajriba-sinov filiallari faoliyati bilan tanishadilar.

3. Tarixiy-adabiy ekskursiyalar asosan filologiya, tarix ijtimoiy ta'lim yo'nalishlari bo'yicha amalga oshirilib, ularda talabalar tarixiy-adabiy muzeylar ekspozitsiyalari, tarixiy-ma'naviy yodgorliklar, badiiy ko'rgazmalar, kartinalar galleriyalari arxivlar, uy va memorial muzeylar bilan bevosita tanishish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

4. O'lkashunoslik ekskursiyalari aksariyat hollarda bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini jonajon o'lka tabiati va uning tarixi bilan tanishtirish, ularda ma'naviy faoliyatga metodik tayyorlash bo'yicha bilim, ko'nikmalarni tarkib toptirish maqsadida o'tkaziladi.

5. Kompleks ekskursiyalar talabalarni bir vaqtda bir necha predmetlarni ishlab chiqarish jarayonida qo'llanilishi bilan tanishtirishga hamda talaba va o'qituvchilar vaqt byujetini tejashga imkon beradi. Mazkur ekskursiyalar asosan fizika, kimyo, biologiya, texnologiya va b.q. ta'lim yo'nalishlari talabalari uchun o'tkaziladi.

Ekskursiyalarni o'tkazishda asosiy vazifa o'rganilayotgan o'quv materialini atroflicha fikrlash va mustahkam o'zlashtirishdan iborat. Mazkur vazifani hal etishda unga mos ekskursiya o'tkazish metodikasini ishlab chiqish lozim.

Yuqorida bayon qilinganlar ekskursiya o'tkazish metodikasini quyidagi bosqichlardan iborat ekanligiga asos bo'ladi:

- ekskursiya o'tkazishga tayyorgarlik ishi;
- ekskursiya maqsadini aniqlashtirish;
- talabalar oldiga ma'naviy yo'naltirilgan aniq savollar qo'yish;
- o'rganiladigan ma'naviy boy ob'yektlarni tanlash
- ekskursiya ob'yekti bilan batafsil tanishish, boshlovchi (ekskursavod) kim bo'lishi (o'qituvchimi yoki korxonalar tashkilot xodimi, boshlovchi) aniqlashtirish;
- o'qituvchini korxonalar (tashkilot)dan tayinlangan ma'sul (boshlovchini ekskursiya maqsadi, vazifalari, mazmunini talabalarga tushuntirish metodikasi to'g'risida tavsiyalar berish.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, ekskursiyalar ob'yektida zamonaviy jihozlar, ularni ishlatish va takomillashtirish bilan talabalar tanishtirish barobarida unda faoliyat ko'rsatayotgan farovon hayotimizni ta'minlashda katta hissa qo'shayotgan ishchi, injener-texnik xodimlarni fidoyiligi, mehnatsevarligi, ona Vatan oldidagi burchini ado etishi, yosh ishchilar ko'rsatilayotgan e'tibor, ularning kasbiy o'sishiga yaratilgan shart-sharoitlar, ular tomonidan tayyorlangan maxsulotlarni jahon bozorlarida munosib o'rin egallayotganligi bilan tanishtirish, bo'lajak o'qituvchilarning qalbida milliy g'urur, vatanparvarlik tuyg'usini uyg'otadi.

### References:

1. Nuritdinova M. "Tabiatshunoslik o'qitish metodikasi". – T: "O'qituvchi" 2005.

2. D.Sharipova , D.p.Xodiyeva, M.K.Shirinov. “Tabiatshunoslik va uni o‘qitish metodikasi” T: “Barkamol fayz media” nashriyoti, 2018
3. Shodiyev N, Nabiyeva D, Tabiatshunoslik va uni o‘qitish metodikasi ta’limida boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarni ma’naviy faoliyatga metodik tayyorlash. Uslubiy qo‘llanma.II qism. Samarqand:SamDCHTI,2022.

INNOVATIVE  
ACADEMY